

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 30. ЈУНА 1885.

ГОДИНА X.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 6.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут па по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Прве српске позоришнє представе у Чанаду.

(ПРИЛОГ ЗА ГРАЂУ ИСТОРИЈЕ СРПСКОГА ПОЗОРИШТА.)

(Свршетак.)

Доласком М. Марковића и гђице Драге, нарочито ове у друштво, положен је темељ намереном предузећу, јер што бејах ја у мушком особљу, то беше гђица Драга у женском. Дар особит, глас јак и јасан, разговор чист и одрешен, лако схваћање, а што је пајглавије: воља за учење беху својства, која гђица Драга имајаше.

Да не би дакле дружина и доnde, док се још чланови, који М. Марковићу обећаше у друштво ступили, дангубила, приступило се раду, и то: по ново с „Хајдуцма.“ Улоге су подељене с тим, да пре свега сваки своју добро научи, па кад то буде, онда ће се приступити проби. За то време приспео је и Георг повереник К. Маја, а после њега, дођоше: Ј. Кнежевић, Никола Зорић, са двема госпођицама, којима сам имена већ заборавио, а пајзад приспеше: Ђура Рајковић, са женом својом, и господицом Марином из Велике Кикнинде.

Да ли је још кога, осим наведених особа у друштву било, не сећам се. Кад је дружина на окупу била, онда се приступило озбиљно око намереног предузећа: Георг се старао за „гардеробу“ и остало, што је пунжно било, а Ст. Протић, који је на себе примпо улогу „шаптача“ и управитеља у споразуму са мном, ија латимо се око раздавања улога, и обучавања у представљању. Кад је дружина б комада научила, и то: „Хајдуке,“ „Бој на Косову,“ „Светислава и Милеву,“ „Кир Јању,“ „Неста блага неста пријатеља“ и „Женидбу и удадбу,“ онда је са свом опремом отишла у

Вел. Сентмиклуши, где је осим 6 већ научених комада престављала још: „Покондирену Тикву,“ „Злу жену,“ „Пијанишу,“ „Дивљаке,“ „Лажу и паралажу“ и „Херцег Владислава.“ У овом последњем комаду имао је најглавнију улогу Ј. Кнежевић, а тим су се представе у Вел. Сентмиклуши довршиле.

Дружина је у Вел. Сентмиклушигу радосно дочекана, и представе су посебивали не само Срби, но и Романи и други отменији иноверци, који су се свагда с похвалом пражавали. Приметити ми је још, да су се Срби Сентмиклушији својски заузимали око скупљања претплатника, дружину у свачему потпомагали, а нарочито су похвали заслужили: Ђока Пеаковић и жена му Истирка, који су из родољубија њихов доста скучени стан позоришној дружини на расположење ставили, јелом и ппћем по могућству послужили, и јединици ћерки њивовој, госпођицама Јулки, допустили, да при представама судељује, кад би у женском особљу дружина оскудевала.

Одавде је дружина, опростивши се са Сентмиклушијима, потпуно задовољна, отпотовала у Вел. Кикнинду, где је исто тако као и од Сентмиклушија радосно дочекана и примљена. Присијевши дружине у Вел. Кикнинду, није јој се требало старати за дворану и претплатнике, о том су се врени Кикнинјани,* још пре доласка постарали. И тако се одмах приступило давању пред-

* Кикнинјани су бесплатно дворану диптиктске „Курвије“ уступили.

става, које су још већма и радије посећиване него у Сентмиклушу. Но при крају постигао је дружину удес, ком се ова није ни надала, а то је: распад друштва.

Бистро око могло је то предвидети још у Вел. Сентмиклушу. Онде се већ могло опажати неко особито пријатељство између Георга и Ј. Кнежевића, и као да се на то ишло, да се Стеван Протић из друштине уклони.

Као што се по горе наведеном може видети представе су у Кикнди далеко боље посећиване, и новац је долазио, што но веле, као на левак, који је Ј. Кнежевић и Георг, на „каси“ примао, а Ст. Протић одређен је да шапуће и уређује. Наскоро наступио између чланова неспоразумљење, плата се неуредно почела издавати, и тако, једног лепог дана изјави Георг отворено, да он чланове плаћати не може. Шта је управо главан узрок био томе неспоразумљењу? Тешко је погодити, то би може бити само Ј. Кнежевић, да је још жив, казати могао. Георга нестаде једног јутра из Кикнде. По речима појединих отишao беше да Карлу Мају о успеху рачуна да, па да се опет у Кикнду врати, а заман.

Ја и Ст. Протић вратимо се кућама својима у Чанад, а да смо се и са једним новчићем користили за учињене услуге наше. А остали, од којих се неки разпђоше, а неки са Ј. Кнежевићем, који се поставио

беше на чело заосталих, одоше у Фрањево, да под управом истог у Кикнди прекипнуту радњу наставе.

Ст. Протић ступи у властелинску службу пл. спајије Наке, где је до пред смрт своју службовоа. А ја, учитељујући 2 године у селу Сараволи, постављен будем год. 1863. за свећеника у месту рођења свог Срп. Чанаду, где и данас пребивам.

Ово је верна слика постанка српског позоришта до одласка из Вел. Кикнде. Шта је и како је после било, то писац незна.

Писаца ових редака није ишта друго руководило, до ли да целу ствар онако опише, као што је у птици текла*); а није се освртао ни на то, да ли ће коме ласкати или не. А да је тако било, а не друкчије, то ће и Мита Ружић знати. Ако се дакле има из мого доба коме што у заслугу уширати, онда то припада, после Карла Маја, који је материјалну помоћ пружио, Драги Ружићки, без које друштва тадања ни коракнутти неби могла.

И тако је поморишким Србима у део пало, да ударе чврст темељ српском позоришту, из којег се за 25 година марљивим неговањем и дарежљивом руком србинском, ево данас до онога ступња, напретка и изображења узвисило, са којим би се и већи народи поносити могли.

А. Путић.

*). О почетку позоришта у Чанадуписано је више пута, но никад доста верно.

Српско народно позориште.

ГОДИШЊИ ПЗВЕШТАЈ НАЧЕОНИКОВ О РАДУ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Славна скупштина! Попштавани господо!

Част ми је у име управног одбора и овом пријателјем известити славну главну скупштину о радњи управног одбора и стању овога друштва од прошле главне скупштине па све до сада.

Управни одбор држао је од лајске скупштине, т. ј. од 9. (21.) јуна 1884. до данас, 8. седница, позоришни одсек 5, а економски одсек 4. седнице, и у њима су претересани и решавани редовни предмети, који се тичу овога друштва. Знатније и главније ствари су ово:

Према одлуци лајске главне скупштине

ваљало је издати позив на народ ради уширења у чланство овога друштва, да би се умножио број чланова и фонд друштвени. Но пошто је година била неродна и пошто је у народу у оштите била оскудица овладала, то је управни одбор држао, да није саветно излазити с тим апелом пред народ, јер се не би постигао жељени успех. С тога је управни одбор одложио ту ствар за боља времена у нади, да ће то најскоро наступити.

Међу тим су се ишак уписали за чланове овога друштва неколико родољуба, који су издали

од себе обvezници од 50 фор. Ово су ти нови чланови: 1. Бранко Токин из Вршца; 2. Тома П. Карапец из Вршица; 3. Лаза Нанчић из Вршца; 4. Стева Токин из Вршца; 5. Паја Момировић из Вршца; 6. Јоца Кешански из Вршца; 7. Коста Г. Гавриловић из Вршица; 9. Душан М. Јовановић, адвокат из Новог Сада. Осим тога уписала се и „Српска новосадска читаоница“ са прилогом у готовом од 100 фор.

Према одлуци прошле главне скupштине поднео је управни одбор овдашњем варошком представништву представку с молбом, да се овоме друштву бесплатно уступи варошко земљиште названо „Хан“ за градњу сталног позоришта. Славно представништво сл. краљ. вароши Новога Сада решило је у начелу повољно ту представку; оно уступа то земљиште под неким условима, и изаслало је пододбор, који ће установити модалитете уступања.

С тугом у срцу јављам славној скupштини, да су преминули ови чланови друштвени: 1. Емил Чакра из Н. Сада 19. (31.) декембра 1884, који је овом друштву некад приложио знатну своту од 1000 фор.; 2. Никола Димитријевић штампар у Н. Саду 10. (22.) декембра 1884, и 3. Кнез Александар Кађорђевић 21. априла (3. маја) о. г. у Темишвару, који је при уписану ја за члана 1861. год. приложио 500 фор. Осим тога завештао је овај светли покојник српском народном позоришту легат од 1500 форината на зидање позоришта. Слава честитим покојницима!

Члан позоришне дружине Марко Суботић, преселио се такођер у вечност 8. (20.) фебруара о. г. у Панчеву. Врши овај глумац служио је дужо времена овом народном заводу и био је вешт приказивач интриганских и зликовачких улога, те је заслужио да му кликнемо: „Слава спомену његовом!“

Осим тога преминули су још и ови добротвори народног позоришта: 1. Христијфор Шифман, земљемер'12.(24.) декембра 1884 у Банатском Комлошу, који је још за живота свога, пре неколико година, оставио „Матици Српској“ заједну за стипендије од 10.000 фор., с тим, да „Матица“ има од прихода исте закладе српском народном позоришту годишње по 200 фор. исплаќавати. — 2. Јова Радуловић, варошки чиновник, 6. (18.) јануара о. г у Новоме Саду, који је оставил овоме друштву легат од 100 фор. — 3. Ђура Ненадовић, трговац, 28. априла о. г. у Тителу, који је завештао позоришту 1000 фор. О овоме легату није друштво још званично извештено. — Слава честитим завештачима и добротворима народним!

И ове године јавио се опет један велики добротвор овога друштва, који је позоришту учинио веома знаменит завештај. Тај је велики добротвор, уважени и честити грађанин Гавра Јанковић из Арада, који је умръо 3. фебруара о. г. По тестаменту покојниковом од 22. маја 1882., што га је доставио извршилац тестамента Димитрије Николић, адвокат у Араду, оставило је Гавра Јанковић српском народном позоришту своју бању на спрат у Араду под бр. 3. на арпадовом тргу и виноград у Бороку, што све вреди у средњу руку 25 до 30.000 фор.

По споменутом тестаменту пок. Гавра Јанковић поставља за универзалног наследника свога сећака Ђорђа Лукића (који је 62 године стар). После смрти истога Лукића поставља за правога наследника одбор, који рукује са имањем српског народног позоришта у Н. Саду, на тај начин, да се цело наследство у новац преобрати и да се оснује посебан фонд под именом: „Фонд Гавре Јанковића, арадског грађанина, ради подмирења потреба српског позоришта у Н. Саду. Саопштавамо из тестамента покојниковог ова места:

„После смрти Ђ. Лукића има одбор српског позоришта ради примања оставине изаслати свог пуномоћника, који ће дати пописати све предмете из оставине и проценити их.“

„Приходи од главнице не могу се трошити све дотле док иста не нарасте до 50.000 ф., а кад то буде, онда се оставља увиђавности скupштине, да одреди, на што да се ти приходи троше, камо ће спадати: украсење позоришног покућства, умножење гардеробе и репертоара, награђивање нових позоришних дела, потпомагање марљивих и болешљивих глумаца и глумица, и други издатци, који смерају на унапређење позоришта; али се ти приходи никако не могу употребити на зидање самога позоришта, које народ сам мора подићи својим прилозима.“

„Позоришни одбор треба сваке године да подноси извештаје о стању фонда скupштине, која ће се сваке године држати, и на коју одбор има позвати магистрат новосадски, да пошаље једнога свога сенатора као комесара и два заступника своја, и општину саборне цркве, да тако исто пошаље два члана, који ће сви скупа са члановима позоришне управе прегледати рачуне закладне и старати се, да се заклада, која је у корист народу учиљена, што више умножи. Поднашање закључних рачуна, као и прорачуна за идућу годину, има се увек извршити о св Арханђелу после Госпојине по старом календару.“

(Свршиће се)

Бр. 9-16

—24—

ЛИСТИЈИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Заједничка представа у краљ. српс. ом народном позоришту у Београду.) Приликом бављења напис позоришне дружине у Земуну прелазио је А. Хаџић, подначеоник нашег позоришта, у Београд, да се договори са управитељем тамошњег позоришта г. Милорадом П. Шаманићом, шта би валао радити, да се учврсти слога и узајмица између обе управе и оба позоришта и да се и у погледу уметничког напредовања оба ова наша просветна завода учини оно, што ће им од користи бити. Ти договори донели су собом за сада то, да су на београдској позорници даване две представе, у којима су стонки судеовали чланови краљ. српског народног позоришта у Београду и чланови нашег народног позоришта. О тим заједничким представама пишу „Српске Новине“ у свом 124. броју ово:

„Јавили смо пропли пут, да ће у народном позоришту бити две представе, у којима ће приказивати чланови нашег и српског народног позоришта из Новог Сада. Овај појав обрадовање сваког пријатеља лепих уметности. Са свим је природно, да се сваки од наје радује напетку наших уметника по свима радовима уметности, без обзира, да ли они раде овде или у другим местима. У скупу видети уметнике, то су у нас непознати појави, ма да се то тамо у образованом свету врло често догађа и понајља. Оваки изборови чине и да се уметници међу собом ближе познају, што им служи на охрабрење или усавршење њихово, и да народ свестраније позна своје уметнике. Истинा, да у нас број уметника није знатан, што је са свим природно у народа мањих и нових на пољу модерне културе, али су већ и ти мали данашњи бројеви до вољни за удружења и скупове. Као што ћемо сад видети г. г. представљаче, тако би било желети да се једног дана састану и да видимо и познамо одличније наше живописце и музичаре. Онда би пољем наших лепих уметности вејао један дах, сагласан духу и историји нашега народа; а уметност, што више одговара народним осећањима, народном сматрању и укусу, више је разумљива, више популарнија, више мила, па дакле више цењена и обожавана, више тражена више награђена! Са овог гледишта полазећи, ми поздрављамо здружење наших представљачких уметника и уметница, и жељимо, да овај њихов збор буде почетак даљим њиховим чешћим и и обилатијим састанцима, угледајући се на своје другове у образованом свету, који то чине сваке године, и то понајвише у летње доба, као н. пр. германски глумци у Минхену,

За сад ће се приказивати два комада. У понедеоник 10. јуна: „Књи фабрицијева“, изворишна игра у 3 чина, од Вилбранти, превео Ј. Грушић; у среду 12. о. м. „Краљ Лир“, од Шекспира, превео Ј. Д. Стефановић, др. Лаза Коштић и А. Хаџић. Подела улога утврђена је споразумом обојих управа овако:

I.

КЊИ ФАБРИЦИЈЕВА.

ОСОБЕ:

Ајленштајн, судија	г. Лугумерски.
Ролф, фабричар	г. Димитријевић.
Ида Рајхолдовица	г-ђа Гргорова.
Агата Штерновица	г-џа Нигринова.
Хуго, синичк њен	г-ђа Димитријевићева.
Фабрицијус	г. Ружић.
Волмутовица	г-ђа Добриновићка.
Детмер, слуга код Ролфа .	г. Добриновић.
Абел, баштован код Ролфа .	г. Станојевић.
Кета } рукавичарке .	г-ђа Буришићева.
Фредерика } рукавичарке .	г-џа Јул. Поповићева.
Перовођа	г. Анастасијевић.
Судски слуга	г. Божовић.

Други судски слуга. Два стражара.
Догађа се у главном месту, у провинцији.

II.

КРАЉ ЛИР.

ОСОБЕ:

Лир, краљ британски	г. Јовановић.
Краљ Француски	г. Димитријевић.
Кнез бургундски	г. Марковић.
Албаније	г. Ђурђевић.
Корнвал	г. И. Станојевић.
Кент } грофови	г. Рајковић.
Глостер } грофови	г. Луквић.
Едгар, син Глостеров	г. Цветић.
Едмуд, ванбрачни син Глостеров	г. Гавrilовић.
Курган, дворанин војводе	
Корнвала	г. Динић.
Дворска будала	г. Ружић.
Освальд, двороуправитељ војводе Албанија	г. Коларовић.
Старац, закупац на двору грофа Глостера	г. Ђинуловић.
Лекар	г. Божовић.
Капетан	г. Ј. Станојевић.
Племић	г. Варварић.
Гласонона	г. Анастасијевић.
Гонерила	г-џа Нигринова.
Регана	г-ђа Гргорова.
Корделија	г-џа Љ. Хадићева.
Витези, официри, гласоноше, вајници и слуге	"

Издаје управа српског народног позоришта.